

Odborné stanovisko – revitalizace Matičního jezera v Pardubicích

Dne 10.12.2016 jsem byl požádán panem V. Horákem, jednatelem MO ČRS Pardubice o odborné stanovisko k investičnímu záměru odbahnění Matičního jezera v Pardubicích a k dostupným podkladovým materiálům.

Odborné stanovisko vychází z těchto materiálů:

Vyjádření AOPK „Odborné stanovisko – průzkum živočichů a rostlin v zájmové oblasti Matičního jezera“ ze dne 4.9. 2015

Ateliér životního prostředí, „Doplnění žádosti o výjimku ze základních ochranných podmínek ZCHŽ“ ze dne 5.10.2015

Krajský úřad PK OŽPZ, „Výzva k doplnění podání“ ze dne 7.12.2015

Vyjádření AOPK „Odborné stanovisko – revitalizace Matičního jezera v Pardubicích“ ze dne 27.11.2015

Fotografická dokumentace

Osobní obhlídka předmětné lokality Matiční jezero a jeho okolí dne 21.12.2016

Matiční jezero leží v centru Pardubic jižně od Bubeníkových sadů (bližší informace ve výše uvedených dokumentech).

Jedná se o stojatou vodu ledvinovitého tvaru bez přítoku, charakteru odstaveného ramene řeky Chrudimky. Hloubka podél břehu odpovídá zjištění uvedeném ve stanovisku AOPK, tj. kolem 1m, v jižní užší části jezera kolem 0,5 m. Na dně leží silná vrstva spadlého listí z okolního břehového porostu a pod ní vrstva organického bahna o síle cca 40 cm (měřeno jen v jižní mělké části jezera). Lze předpokládat větší variabilitu hloubek vody i vrstvy bahna v různých místech jezera (možné přesně zjistit pouze při použití člunu).

V době obhlídky byly pod hladinou patrné již jen zbytky porostu stulíku žlutého. Podle dostupné časové fotodokumentace je patrný v letních měsících zvětšující se podíl pokryvu hladiny stulíkem a v roce 2016 téměř na celé ploše jezera, což má vliv na fyzikálně-chemické parametry vody (bohužel empirická data nejsou k dispozici).

Břehová linie je víceméně přirozená, na vnějším obvodu jezera strmá, na vnitřním oblouku a v jižním a severním konci pozvolnější. Břehy jsou porostlé převážně listnatými keři a stromy, které každoročně dotují jezero spadem listí (tedy množstvím organické hmoty).

Na mnoha místech je patrné, že lokalita je zneužívána k hromadění komunálního odpadu a ztrácí tak svoji rekreační hodnotu v centru města.

Z hlediska rybářského obhospodařování je Matiční jezero součástí rybářského revíru 451018 Chrudimka 1, spravované MO ČRS Pardubice, a jako takový má i svůj zarybňovací plán vydaný Ministerstvem zemědělství ČR. Podle informací jednatele MO ČRS p. V. Horáka, nemůže být

zarybňovací plán však naplňován z důvodu rizika kyslíkových deficitů a následných úhynů ryb. Menší úhyny jsou evidovány v posledních letech čím dál častěji (V. Horák, ústní sdělení)

Stejně jako na mnoha podobných malých stojatých vodních plochách, které nemají dostatečný přítok a odtok, dochází k hromadění organické hmoty a postupnému zarůstání vodní plochy vodní nebo bahenní vegetací a následně k zazemňování. Pokud má zůstat Matiční jezero jako vodní plocha bude nutné přistoupit k technickým revitalizačním zásahům. Otázka tedy není položena ZDALI, ale KDY se má odbahnění provést?

Nejedná se totiž o vodní plochu mimo intravilán s případným prioritním významem jako přírodní stanoviště, kde by i pomalé zazemňování mohlo být v zájmu ochrany přírody.

Jak je uvedeno i ve stanoviscích AOPK, v případě Matičního jezera je možné uvažovat spíše o jiném veřejném zájmu, jako např. klidová a relaxační zóna přilehlého parku Bubeníkovy sady, s výletní restaurací, dětskými hřišti atd.

V každém případě ale pro tak velkou investici považují provedení průzkum a získaná data za nedostatečná:

Empirická data o výskytu živočichů vychází z databáze NDOP a z ichtyologického průzkumu ze dne 1.9.2015.

V případě chráněných dvou druhů obojživelníků není z materiálů patrné, zda se v současné době na lokalitě vyskytují. V materiálu ze 4.9.2015 je uvedeno, že „z posledních 15 let přímo z Matičního jezera je evidován výskyt skokana skřehotavého a skokana zeleného“. Nikde se však neuvádí, zda a jakým způsobem byl hodnocen recentní výskyt těchto druhů. V materiálu ze dne 27.11.2015 je uvedeno, že na dané lokalitě lze početnost populace zelených skokanů odhadnout na několik desítek dospělců, ale bez bližšího upřesnění o zdroji informací.

Z výsledků ichtyologického průzkumu není patrné tzv. úsilí, při použití bodové metody (počet bodů, délka proloveného obvodu jezera apod.).

Vzhledem k charakteru lokality je pro reprezentativní průzkum nezbytné použití člunu a pomocí elektrického agregátu (jiná metoda vzhledem k padlým stromům, oddenkům stulíků a dalším překážkám není možná) prolovit obvod jezera a částečně cik-cak i střed vodní plochy. Jezero není tak velké, aby takový průzkum nemohl být proveden.

Pokud lze brát výsledky ichtyologického průzkumu z 1.9.2015 jako reprezentativní, je patrné, že společenstvo ryb je již ve špatném stavu. Vysoká početnost střevočerva východní a výskyt sumečka amerického indikují nevhodné podmínky pro původní druhy ryb a jejich nahrazení právě těmito nepůvodními tolerantními druhy. Výskyt sumce velkého ukazuje, že fyzikálně-chemické parametry ještě dovolují přežívání některých dalších druhů ryb. Z výsledků provedeného průzkumu však není patrné v jakém druhovém složení a početnosti. Výskyt karase obecného je naopak velmi pozitivním zjištěním. Škoda, že průzkum neprokázal, zda se jedná o stabilní životaschopnou populaci s více věkovými kategoriemi, či pouze o ojedinelého jedince. Přestože se nejedná o legislativně chráněný druh, zaslouží si karas obecný velkou pozornost, neboť nejen u nás ale v celé střední Evropě se počty lokalit s jeho výskytem rapidně snižují.

Závěr

MatičnÍ jezero je ve stádiu, kdy fyzikálně-chemické parametry vody omezují původní společenstvo ryb a ve vzorku dominují velmi tolerantní druhy. Stav lokality sice není akutní, ale lze oprávněně předpokládat, že postupně bude docházet především v kritických zimních a letních měsících stále častěji k úhynům ryb. Pokud má být MatičnÍ jezero zachováno jako vodní plocha s rybí obsádkou (jakoukoliv, dle priorit) a hodnotný vodní biotop v intravilánu města, je nutné provést jeho revitalizaci (odbahnění, vyčištění břehů, apod.).

Z hlediska obojživelníků není současný stav problematický a z tohoto pohledu není záměr revitalizace jednoznačně v zájmu ochrany přírody.

Převažující jiný veřejný zájem a to především jako klidová a relaxační zóna navazující na Bubeníkovy sady je podle mého názoru významnějším důvodem pro revitalizaci MatičnÍho jezera. Podle mých zkušeností z podobných lokalit v centrech měst, při prořezání a vyčištění břehových porostů, nebude tato lokalita využívána jako skládka odpadu, tak jako je tomu na několika místech MatičnÍho jezera v současné době.

Podkladové materiály o recentním výskytu živočichů považuji za nedostatečné. Navíc zcela postrádám informace o kritických hodnotách základních fyzikálně-chemických parametrů (rozpuštěný kyslík, pH, teplota vody), které se během sezony objevují. Ichtyologický (případně zoologický průzkum) by měl být proveden adekvátními metodami a reprezentativní intenzitou. Jedině tak je možné provést relevantní rozhodnutí, jak s lokalitou naložit, aby vhodně sloužila místním lidem i přírodě i v budoucnu.

V Brně 28.12.2016

Ing. Pavel Jurajda, PhD.

Ústav biologie obratlovců AV ČR v.v.i.
Květná 8, 603 65 Brno

Matiční jezero 21.12.2015, severní část.

Matiční jezero 21.12.2015, břehy s komunálním odpadem.